

MOTOR ALALIYA KAMCHILIGIGA EGA BOLALARNING SHAXS XUSUSIYATLARI

Shukurova Ozoda Nodir Qizi

*Abdulla Qodiriy Nomidagi Jizzax Pedagogika Univeriteti Pedagogika Psixologiya (Logopediya)
Yo'nalishi 3 – Kurs - 519.22 Guruh talabasi*

Anatatsiya: *Motor alaliya (motor afaziya) – bu bolalarda til va nutqni ishlatishda qiyinchiliklar paydo bo'lishiga olib keladigan rivojlanishdagi buzilishdir. Bu kasallik, asosan, bolalarda nutq va motorik funksiyalar o'rtasidagi aloqaning buzilishi bilan namoyon bo'ladi. Motor alaliya kasalligi bolalarning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va ularning shaxsiy xususiyatlarini shakllantirishda muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Ushbu maqolada motor alaliya kamchiligi bo'lgan bolalarning shaxsiyati, ularning psixologik xususiyatlari, ijtimoiy moslashuvdagi qiyinchiliklar, ta'lim olishdagi muammolar va psixologik yordam ko'rsatishning ahamiyati batafsil ko'rib chiqiladi. Maqola, shuningdek, motor alaliya bilan yashovchi bolalarning o'ziga xos xulq-atvori va o'zini tutish xususiyatlari haqida tahlillarni ham o'z ichiga oladi.*

Kalit so'zlar: *Motor alaliya, shaxsiy xususiyatlar, til rivojlanishi, nutqni ishlatish, psixologik yordam, ijtimoiy moslashuv, o'quv jarayoni, bolalar, psixologik maslahatchi, ta'lim tizimi.*

Kirish

Motor alaliya, o'zining ifodalash va tushunish qobiliyatida muammolar yuzaga keladigan rivojlanishdagi buzilish hisoblanadi. Ushbu kasallik, asosan, bolalarning nutq va motorik faoliyatlarida qiyinchiliklarga olib keladi, bu esa ularning shaxsiy rivojlanishiga va ijtimoiy moslashuviga ta'sir ko'rsatadi. Motor alaliya bilan yashovchi bolalar o'zlarining emotsional va intellektual jihatlarida boshqa bolalardan farq qiladi, shuningdek, ular o'zini tutish, boshqalar bilan muloqot qilish va o'quv jarayonida o'zlarini ifodalashda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Ushbu maqola motor alaliya kamchiligiga ega bolalar shaxsiyatining o'ziga xos jihatlarini, ularning psixologik rivojlanishini, ijtimoiy moslashuvini va ta'lim jarayonini tahlil qilishga bag'ishlanadi. Shuningdek, motor alaliya bilan yashovchi bolalarga psixologik va pedagogik yordam ko'rsatishning ahamiyati ham muhokama qilinadi.^[1]

Motor Alaliya Kamchiligi va Shaxsiy Rivojlanish

Motor alaliya bo'lgan bolalar nutqni ishlatish va tinglashda qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu ularning shaxsiy rivojlanishiga bir necha yo'nalishda ta'sir qiladi:

1. Nutq va kommunikativ qobiliyatlar – motor alaliya bo'lgan bolalar bilan muloqot qilishda va ularning fikrlarini tushunishda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Bu esa, ularning o'zini ifodalash, hissiy holatlarini boshqalarga yetkazish imkoniyatlarini cheklaydi.
2. Emotsional rivojlanish – nutq va ifodalashdagi qiyinchiliklar, bolalarning o'z hissiyotlarini boshqarish va ular bilan shug'ullanishda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Bu, o'z navbatida,

bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchining kamayishiga, ijtimoiy muloqotdagi muammolar va stressga olib keladi.

3. Intellektual rivojlanish – motor alaliya bilan yashovchi bolalar, ba'zan nutqdagi qiyinchiliklar sababli o'zlarining aqliy imkoniyatlarini to'liq namoyon qila olishmaydi. Bu esa o'quv jarayonini qiyinlashtiradi va bilim olishdagi qiyinchiliklarni kuchaytiradi.

Ijtimoiy Moslashuvdagi Muammolar

Motor alaliya kamchiligiga ega bo'lgan bolalar ijtimoiy moslashuvda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu bolalar uchun jamiyatda o'z o'rnini topish va boshqalar bilan muloqot qilish ko'p hollarda murakkab bo'ladi. Ularda quyidagi muammolar kuzatiladi:

1. Ijodiy va emotsional munosabatlar – motor alaliya bilan yashovchi bolalar o'zlarini boshqalarga ifodalashda noqulaylik sezishadi, bu esa ular o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va do'stlikni rivojlantirishda to'siqlar yaratadi.

2. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish – nutq va muloqotdagi qiyinchiliklar, bolalarning o'zaro muloqotda samarali qatnashishlariga to'sqinlik qiladi. Ular ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda muammolarga duch kelishadi.

3. Ijtimoiy o'zaro munosabatlarning rivojlanmasligi – motor alaliya bo'lgan bolalar ba'zan boshqa bolalar tomonidan noto'g'ri tushuniladi yoki yolg'izlanadi. Bu holat, o'z navbatida, ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin.

Ta'limdagi Muammolar

Motor alaliya kamchiligiga ega bolalar uchun ta'lim jarayoni o'ziga xos qiyinchiliklarga ega. Bunday bolalar o'z bilimlarini samarali ravishda ifodalashda qiyinchiliklarga duch keladi, bu esa o'qish va o'rganish jarayonlarini murakkablashtiradi. Quyidagi muammolar kuzatiladi:^[2]

1. O'quv jarayonidagi qiyinchiliklar – motor alaliya bo'lgan bolalar uchun o'qish va yozish jarayonlari, ko'pincha sekin va murakkab bo'ladi. Ularning nutqni to'g'ri ifodalashdagi qiyinchiliklari, ta'limdagi muvaffaqiyatlarini cheklaydi.

2. Iшонchning yo'qolishi – o'quv jarayonida qiyinchiliklar, bolalar o'ziga bo'lgan ishonchni yo'qotishiga olib keladi, bu esa ularning umumiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

3. Individual yordamga ehtiyoj – motor alaliya bo'lgan bolalar uchun ta'limda individual yondashuv va maxsus pedagogik texnikalar kerak. O'qituvchilar va psixologlar tomonidan ko'rsatiladigan yordam, bu bolalarning o'qishdagi muvaffaqiyatlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Psixologik Yordam va Reabilitatsiya

Motor alaliya kamchiligi bo'lgan bolalarga psixologik yordam ko'rsatish, ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. Bu yordam bolalarga o'ziga bo'lgan ishonchni tiklash, muloqotdagi qiyinchiliklarni yengib o'tish va ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli moslashish imkoniyatini yaratadi.^[3]

Psixologik reabilitatsiya, nutq va psixoterapiya usullari yordamida bolalar o'zlarining emotsional va intellektual rivojlanishini yaxshilashlari mumkin. Shuningdek, individual yondashuv va terapevtik dasturlar bolalarning rivojlanishini optimallashtiradi.

Xulosa

Motor alaliya kamchiligiga ega bolalar o'zining shaxsiyatida va rivojlanishida muayyan qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu bolalarning nutq va motorik faoliyatlaridagi qiyinchiliklar, ularning ijtimoiy moslashuvi, ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlari va psixologik holatlariga ta'sir

ko'rsatadi. Shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash, psixologik yordam va maxsus pedagogik yondashuvlar yordamida motor alaliya bo'lgan bolalar o'zlarini yanada muvaffaqiyatli tarzda rivojlantira oladilar.

Foydalangan adabiyotlar

1. Xasanboyeva Shoiraxon. Yozma nutqni rivojlantirish. Proceedings of international Conference on Educational Discoveries and Humanities Hosted online from Plano, Texas, Usa-2022
2. Kadamova Mohinur Mamurbek qizi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarning og'zaki vayoqmanutqini rivojlantirish usullari. Международный научный журнал No7(100), часть2«Научный импульс» Февраль, 2023
3. Chet tillarda o'qishni o'rgatish metodikasi bo'yicha insholar - T.: / 2. Ed. I.M.Berman va V.A.Buchbinder. - Kiev: Oliy maktab, 2017 yil.
4. Hoshimov O'. Yoqubov I. Ingliz tili o'qitish metodikasi. - T.: Sharq nashriyot-matbaaaksiadorlik kompaniyasi Bosh tahririyat, 2013.
5. V.V.Shelenkova,I.B.Korelina.Bolalar o'smirlar va kattalardagi nutq va ovoqning buzilishi .